

*Тарас
Лютий*

КНИЖКОВІ ВІДЗНАКИ РОКУ

Серед цьогорічних інтелектуальних здобутків у філософській галузі особливе місце посідають кілька друкованих видань. Об'єднує їх не стільки рік, коли вони побачили світ, ба навіть не тематика чи жанр. Однак з огляду на українські політичні та академічні реалії їх можна було б назвати «міркуваннями, що є на часі». Редакція «Філософської думки» вирішила виокремити чотири публікації, які як найбільше поміж інших викликали жваве обговорення в українській філософській спільноті.

Попович М. Кровавий век. —

Харьков: Фолио, 2015. — 990 с.

У жовтні цього року друком вийшла розвідка Мирослава Поповича «Кровавий век», яка є російським перекладом виданого ще 2005 року твору під назвою «Червоне століття». Український читач, певно, вже звик мати справу з текстами академіка Поповича, присвяченими не тільки логіці чи методології науки, а й широким проблемам культури. В цій чималій за обсягом праці автор намірився охопити лихоліття історії ХХ сторіччя в найбільш показових її тематичних зрізах. Варто зазначити, що паралельно з роботою над перекладом, який мав на меті передусім познайомити російськомовного читача з думками українського філософа, поволі змінювалася політична ситуація в Україні: загострювалися події в Криму й на Донбасі.

Хай там як, але в авторському задумі публікація, ймовірно, не передбачала прискіпливої фіксації хронологічних подій минулого сторіччя, а міс-

тила спробу створення чогось на кшталт філософії історії, смисл якої немовби унаочнюється барвами людської крові. Дивовижним чином речі, що, здавалося б, уже пережиті й осмислені, раптом наново постають із неабиякою гостротою, позаяк після жахливого досвіду страждань, голодоморів і насильницьких переселень жага чергового перерозподілу світу нібито нараз утілюється в новітній низці загарбницьких спокус.

Події сьогодення неодмінно повертають нас до проаналізованих у дослідженні причин і наслідків Першої світової війни, трагічного перевороту в Росії 1917 року чи ситуації упосліджених народів у Європі ХХ сторіччя; до вивчення взаємодії культур, що відчувається й дотепер, приміром, у вигляді рецидивів внутрішніх і зовнішніх терористичних загроз. Або ж ідеться про детальний розгляд спорідненості диктатур: комуністичної та її ідеологічних двійників — фашизму та нацизму. А, врешті, — про світове напруження, що вилилося в «холодну війну». Все це мимохідь заохочує нас вдаватися до порівняння ситуацій, які вможливають появу сучасного світового вождизму та авторитаризму.

«Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень:

Жан-Марі Бейсад, Жан-Люк Марйон, Кім Сан Он-Ван-Кун /
укладач О. Хома; пер. з фр. і лат. О. Хоми та А. Баумейстера. —
К.: Дух і літера, 2014. — 368 с.

Попри те, що це видання датоване минулим роком, розвідка стала однією зі знакових цьогорічних подій: навесні 2015 року її було відзначено Премією Григорія Сковороди — спеціальною нагородою Посольства Франції в Україні за найкращий український переклад з французької.

Збірка становить неабиякий інтерес, адже, порівняно з оглянутим вище виданням, покликана надолужити зовсім іншу лакуну, а саме — український переклад у царині історико-філософського дослідження. Зокрема, йдеться про сучасне картезіанство.

Передусім цікавий сам формат видання. Збірку складають три умовні розділи. В першому подано переклади кількох знаних декартознавців, а це дає змогу подивитися на новочасну метафізичну проблему крізь призму не стільки сучасників Картезія, скільки теперішніх дослідників, тобто вийти за межі поширених у радянський та пострадянський час інтерпретацій.

У другому розділі упорядники помістили тексти «Медитації про першу філософію» Рене Декарта в латинському оригіналі та неавторському французькому перекладі, що становить неабияку подію вже для вітчизняного історико-філософського джерелознавства. Тепер українські дослідники матимуть можливість порівнювати різні варіанти перекладу, вивчаючи й тлумачачи різні інтерпретації цього видатного тексту.

Нарешті, третій розділ містить докладний апарат коментарів і приміток, а також висвітлення поширених стереотипів щодо прочитання Декар-

тових «Медитацій». Наприклад, тут простежено становлення різних аспектів вчення Декарта, його шлях до метафізики, призначення, специфіка жанру цього твору тощо.

Козловський В. Кантова антропологія: джерела, констеляції, моделі. —

К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2014. — 595 с.

Праця українського кантознавця Віктора Козловського, доцента кафедри філософії та релігієзнавства Національного університету «Києво-Могилянська академія», цього літа потрапила в списки лідерів за версією Всеукраїнського рейтингу «Книжка року'2015». Вже понад 10 років автор прискіпливо вивчає спадщину Імануїла Канта, зокрема антропологічні ідеї фундатора критичної філософії. Недарма ця чимала за обсягом книжка справляє враження фундаментальної розвідки з кантіанської антропології.

Авторові вдалося поєднати текстологічні матеріали з досліджуваної проблематики, розроблення типології та змісту Кантового вчення й окреслити наукові та філософські констеляції вчення німецького мислителя. У книзі досліджується досвід Ньютона, Ляйбніца, Вольфа та його школи; розкривається фізичне підґрунтя антропології Канта (здобутки Лінея, Боне, Бюфона та ін.); ґрунтовно розглядаються метафізичні, трансцендентальні, психологічні, прагматичні, космополітичні виміри людини. Людина постає також як нормотворча та інтелігібельна істота. Окремий розділ присвячено проблемі радикального зла та впливу Кантової концепції на моральний і педагогічний дискурси. Не менш важливим є дослідження автором спроб відштовхнутися від учення Канта в метатеоретичних і постантропологічних підходах до вивчення людського буття.

Нарешті, Віктор Козловський показує актуальність Канта для вітчизняної традиції філософування, здійснюючи огляд кантознавчих студій у Київській духовній академії.

Єрмоленко В. Далекі близькі. —

Львів: Вид-во Старого Лева, 2015. — 304 с.

Друга книжка філософа і публіциста Володимира Єрмоленка є спробою утвердити філософський есеїстичний жанр в українській гуманітаристиці. Тематика праці — межа філософії та літератури. Жанр — інтелектуальна біографія.

Головними героями своїх дванадцяти есеїв автор обирає літераторів, які належать до різних культур (французької, італійської, німецької, російської, американської), але в його рецепції ці персонажі стають надзвичайно близькими людьми, попри те, що його розділяє з ними часовий розрив аж до кількасот років.

Темпоральні, чуттєві, візуальні та інші чинники стають виразними інтертекстуальними й комунікативними точками сполучення різних постатей,

серед яких Жан-Жак Русо, Жюль Мішле, Гюстав Флобер, Ромен Гарі, Ролан Барт, Жак Дерида, Мішель Турнье, Джакомо Казанова, Франц Антон Месмер, Ернст Теодор Амадей Гофман, Сабіна Шпільрейн, Сьюзен Зонтаг.

Своєю працею Володимир Єрмоленко немовби закликає нас не легко-важити красним письменством і публіцистикою й дає зрозуміти, що філософування не може позбутися художнього і персонального виміру. Обидві складові перетворюються на своєрідну інтелектуальну терапію при читанні чужих текстів, які є незамінними провідниками для розуміння не лише віддалених творців минулих епох, але й самого себе.

Тарас Лютий — доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства НаУКМА, старший науковий співробітник відділу філософської антропології Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України.
